

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. Quid lex humana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

esset facere, quod alias esset prohibitum iure naturæ, melius esset dicere, quod in tali casu non obligaret ius naturæ; nam videtur evidens quod ius naturæ non obliget ad illud cuius oppositum fieri melius esset, ut constat euidenter ex eo quod ius naturæ prohibens sit disconuenientia, quam habet res prohibita ex natura sua; quando autem melius esset, ut non fieret, non haberet disconuenientiam talem: ergo non esset tum prohibitum iure naturali.

Confirmatur conclusio solutione exemplorum, quibus innituntur aduersarij, ad tenendum oppositum ipsius. Primum exemplum est de communitate rerum, quæ erat iuris naturæ, quæ tamen abrogata est auctoritate humana.

Respondeo nuiquam fuisse præceptum iuris naturæ de tali communitate obseruanda, præsertim occurrentibus illis circumstantiis, ob quas videbatur expediens introducere proprietatem. Circa quod multa consideratione digna videri possunt in meo commentario supra.

Secundum exemplum est de seruitute introducta iure gentium contra ius naturæ.

Respondeo negando fuisse ius naturæ de non redigendis hominibus in seruitutem in occasionibus, in quibus id licet iure gentium, aut alio quouis.

Ad tertium exemplum de non auferendo aut retinendo bono alterius, abrogato per legem humanam de usu capione & præscriptione.

Respondeo non fuisse legem naturæ de eo non retinendo in casu, in quo id licet per legem præscriptionis.

Quartum exemplum est de iure naturali, quod habet vir & mulier ad ineundum matrimonium per mutuum consensum, & quilibet ad condendum testamentum ex arbitrio suo, cui iuri abrogatum videtur per legem prohibentem, ne alterutrum fiat absque aliquibus circumstantiis, quæ alias non erant requisitæ.

Ad hoc etiam *Respondeo* negando fuisse legem naturæ quod possent illa fieri absque illis circumstantiis, quando per legem positiuam ordinarentur.

21 Quintum exemplum & longe efficacius est quod Pontifices soleant dispensare in iuramentis & votis, quorum obligatio est de iure naturæ.

Respondeo Pontificem non dispensasse vnquam proprie in iuramento aut voto, sed improprie tantum, hoc est declarando quod reliquæ circumstantiæ occurrant, ob quas non obligat iuramentum, aut votum; aut commutando illa in meliora aut æquiualentia, considerata persona iurantis aut vouentis, & aliis circumstantiis occurrentibus tum cum dispensat, & aliis circumstantiis occurrentibus tum cum dispensat, cuius indicium est quod nunquam dispensauerit absque causa, si autem dispensare posset, non necessario requireret semper causam.

Dices in casibus, in quibus dispensaret, nisi dispensaret, obligaret ius naturale: ergo cum non obligat eo dispensante, signum est quod proprie dispensat.

Confirmatur quia si non dispensaret proprie tum, sed significaret mutata esse materiam, aut faceret tantum commutationem, posset quis absque ipsius dispensatione cognoscere mutationem materiæ & æquiualentiam rei, in quam fit commutatio, cum re quæ commutatur: ergo posset tum propria auctoritate non obseruare iuramentum aut votum, aut facere aliud æquale, aut melius loco ipsius.

Respondeo quantum ad legem naturalem ita esse, & quod non possit fieri de facto, quando non potest, oriri, non ex obligatione legis naturæ, sed ex præcepto positiuo quo id prohibetur, cuius legis occasio optima esse potest, ut tollatur occasio infringendi quandoque legem naturæ; si enim relinqueretur vniciue facultas determinandi, an circumstantiæ sufficientes occurrerent, ob quas deberet iudicari quod non obligaret lex naturæ, & an res alia, quam quis vellet facere, esset æquale, facile possent homines iudicare ac determinare aliter quam reuera sufficeret.

Dices Pontificem uti verbo dispensationis, quando dispensat: ergo dispensat proprie.

Respondeo negando consequentiam, quia verbum dis-

pensat est æquiuocum & significat aliquando proprie dictam dispensationem, aliquando improprie: sicut, & verbum Priuilegium, quo aliquando vtitur Pontifex; cum reuera non concedit proprie dictum Priuilegium.

22 Iam examinandum restat in quibus præceptis Decalogi possit Deus ipse dispensare, aut an possit in omnibus, quemadmodum in aliquibus possit, quamuis reuera existimo hoc magis ad speculatiuam curiositatem quam ad vtilitatem practicam conducere: nam id certum est, nisi dispensaturum vnquam nisi in quibus potest: & nisi constet de reuelatione, non licere facere aliquid contra vllum ex illis præceptum, si autem constet de reuelatione, vel ex hoc ipso constabit quod dispensare possit in eo, in quo reuelat se dispensare.

Dico tamen primo Deum non posse dispensare in duobus præceptis primis negatiuis prima tabula, hoc est in præcepto de eo non inhonorando, neque in præcepto de non assumendo nomen eius in vanum. Hæc est communis cum Scoto supra & patet quia non est magis evidens ex terminis, neque minus indispensabile quod Deo sit obediendum, & quod non possit ipsemet in hoc dispensare, quod non sit inhonorandus, nec assumendum nomen eius in vanum: sed est evidens ex terminis, quod Deo sit obediendum & quod ipsemet in hoc non possit dispensare: ergo.

Confirmatur quia si Deus iuberet aut licentiam daret irreuerentiam sibi exhiberi, sequeretur, contradictio, nam ex vno capite fieret ipsi irreuerentia, ut supponitur, ex alio non fieret: non enim est irreuerentia Deo facere quod ipsemet iubet, aut ad quod faciendum dat licentiam.

An autem possit dispensare in primo præcepto negatiuo qua parte præcipit non adorandos esse Deos falsos, non adeo videri posset certum, loquendo præsertim de adoratione externa, quia non videtur tam expressa & necessaria malicia in hoc, quin Deo iubente posset fieri. Sed tamen cum non possit illa adoratio fieri, quin externe significaret quis se eos pro Deo vero habere, & hoc faciendo mentiretur, supposita cognitione Dei veri (sine qua, nisi vincibiliter deesset, non adoraretur Deus falsus peccaminose) non potest sine dubio Deus in tali adoratione dispensare nisi posset in mendacio, ostendi autem 3. d. 8. quod non possit dispensare in mendacio.

23 Dico secundo Deum dispensare posse in primo & secundo præcepto quoad partem affirmatiuam, qua præscribitur amor & reuerentia aut cultus aliquis positiuus. Nam cum ille amor & cultus non sit simpliciter necessarius ut perducatur quis ad finem; nec Deo, qui bonorum nostrorum non indiget, sit vtilis vtilitate vlla, sine qua non uiam, esset tam perfectus ac beatus, ac est cum illo, non apparet ratio vlla, ob quam necessario absolute & simpliciter Deus non possit dispensare in illis præceptis quoad hanc partem.

Dico tertio reliqua præcepta expressa Decalogi esse à Deo dispensabilia: tum quia non potest ostendi implicantiæ, tum quia si potest in præcepto de amore & cultu suo, multo magis videtur posse in reliquis, quæ proximū concernunt. Dico autem reliqua præcepta expressa, quia præceptum de non mentiando, est reducibile ad præcepta Decalogi, nec tamen in eo potest Deus dispensare, ut ostendi in Commentario ad disp. 38. Tertii.

QVÆSTIO IV.

Quid est lex humana.

24 Iam supra legem ut sic ad æquatè piuidi in naturæ & positiuam; & hanc in diuinam & humanam, quia vero legis diuinæ consideratio per se ad Theologiam spectat, in hoc Tractatu solum de humana agendum est.

CONCLUSIO I.

Lex humana est ordinatio vniuersalis, qua præcipit aut prohibet supremis Reipubl. Dominus creator, aliquid tendens in bonum commune Reip. Subditis suis. Hæc in re est communis & petet quia omni & soli conuenit, ut patebit ex singularum partium expositione. Dicitur

Dicitur: *ordinatio qua præcipitur aut prohibetur aliquid* quia in hoc conuenit cum lege naturali ac positiua diuina. Dicitur: *creati superioris Reip.* vt distinguatur a lege tam naturali, quam non est superioris, & a positiua diuina, quæ non est creati, sed increati superioris. Dicitur: *supremi*, quia ordinationes etiam præceptiue superiorum subordinatorum alteri non est lex, vt hic agitur de lege. Dicitur: *vniversalis*, quia non quæcunque ordinatio superioris Domini, etiam tendens in bonum commune, est lex, nam si ordinaret alicui particulari, etiam præcipiendo facer hoc vel illud, illa ordinatio non esset lex sed præceptum simplex; & si præciperet omnibus ad mentem facere hoc vel illud, nec illa etiam ordinatio esset lex, sed dictum aut aliquid simile. Debet ergo lex esse ordinatio vniuersalis, duplici vniuersalitate, primo quatenus respicit omnes subditos, vel absolute, vel cum restrictione, vt si respiceret omnes conuenientes in aliquo statu aut conditione, vt omnes viros, omnes feminas, omnes milites, omnes nobiles, omnes viuas &c. secundò quatenus respicit tempus, debet enim esse sine limitatione ad determinatum tempus, hoc est ad tot menses aut annos; nam ordinationes præceptiue ad determinatum quodcumque tempus non vocantur lex; & in hoc sensu dicitur lex debere esse perpetua; non quod non posset abrogari aut mutari; sed quod quando fertur, feratur absolute respectu omnis temporis futuri, saltem quatenus cum non sit determinatio aliqua ad limitatum tempus. Dicitur: *qua præcipitur aut prohibetur*, quia lex capitur per ordinationem superioris, non quacunque etiam vniuersali & tendente in bonum commune, sed tali, ob cuius transgressionem possit puniri subditus, & per hoc excluditur consilium ac petitio vniuersalis superioris. Dicitur: *qua præcipitur superior subditis*, quia aliis præcipere non quit. Dicitur denique: *tendens in bonum commune*, quia Principes humani non habent auctoritatem præceptiuam nisi respectu boni communis; vnde quod præcipitur ab ipsis auctoritate legis latius, debet esse spectans ad bonum commune, & consequenter quodcumque præceptum ipsorum, quod habet rationem legis, debet esse conducens ad bonum commune; & hinc Principes nequeunt ferre leges præcipientes aliquid, quod conducit tantum ad bonum suum proprium ac particulare, nisi quatenus hoc bonum posset conducere ad bonum commune.

25 Dices Principes posse præcipere actum indifferenter & consequenter ferre legem vniuersaliter præcipientem tales actus: ergo hæc particula reddit definitionem malam. Respondent Doctores communiter negando consequentiam, quia licet secundum se tales actus essent indifferentes, tamen supposito præcepto sunt boni. Contra primo quia si possent ferre legem de actibus indifferenter, & hi eo ipso censendi essent boni bonitate tendente in bonum commune, possent etiam multo magis præcipere actus tendentes in bonum suum particulare, & hi eo ipso deberent dici spectare ad bonum commune, & consequenter quando queritur an possent præscribere leges præcipientes ad bonum particulare suum, quæstio esset vt iunt de subiecto non supponente, quia non possent vlli actus præscribi qui non spectarent ad bonum commune. Contra secundo, quia quando dicitur, quod leges debent ferri circa bonum, hoc certe intelligi debet de bonitate obiectiua, quam haberent actus ex se independenter à bonitate, quam haberent ex eo quod lege præciberentur. Respondet ergo quamuis Princeps forte posset hic & nunc præcipere actum indifferenter & conducentem etiam ad bonum proprium, ad experiendam obedientiam subditis; non posset tamen cum ferre legem vniuersalem de talibus actibus, quia experienti obedientiam respectu vnus aut alterius hic & nunc, siue in actu indifferenti siue in actu conducente ad bonum principis, posset conducere ad bonum commune, nec apparet irrationabilis, sed ferre legem vniuersaliter de talibus non posset conducere ad bonum commune & omnino apparet indecens.

CONCLUSIO II.

26 *Ordinatio in qua consistit lex humana, est actus voluntatis: non vero solius intellectus, nec intellectus simul & voluntatis.* Hæc est Doct. 1. d. 36. cum suis actibus. & multis aliis contra D. Thom. 1. 2. quæst. 90. a. 1. quod sequaces communiter. Non est autem dubium quin ad legem ferendam requiratur actus intellectus & voluntatis, sed quæstio est, in quonam ex illis consistat formaliter.

Probatur conclusio primo auctoritate Philosophi dicentis: *1. 2. legem esse consensum Reip.* Plato is vocantis eam decretum populi, in Dialogo Minos. *Platoni* appellantis eam *lib. 1. de ff.* placitum Principis: sed consensus, decretum, placitum significant per se primum solum actum voluntatis: ergo. Et certe ipsa et scriptura vocat præcepta dei voluntatem eius. *Psalm. 302. nos fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.* *Do. e me facere voluntatem tuam* *Psalm. 142.* eadem autem est ratio de lege positiua Dei, ac de lege humana quantum ad hoc.

Probatur ratione: quia posito quocumque actu ex parte intellectus legislatoris, ac eo optime cognito à subditis, non obligaretur eo ipso ad aliquid faciendum: posito vero actu voluntatis abique actu intellectus; (si per impossibile aut possibile posset fieri) quo vellet aliquid fieri, & vellet punire nisi fieret, eo ipso quis obligaretur: ergo signum est quod lex consistat in solo actu voluntatis & nullo modo in actu intellectus nec partialiter, nec totaliter.

Confirmatur quia lex positiua humana est libera & posset Princeps eam ferre vel non ferre etiam positis quibuscunque motiuis: sed hoc non est verum de solo actu intellectus: ergo non consistit in actu intellectus. Nec refert quod requiratur necessario actus intellectus ad hoc vt habeatur lex, quia hoc non arguit quod sit de ratione legis sicut nec eo quod ad actum virtutis necessario requiritur dispositio intellectus, sequitur quod illa propositio sit de ratione formalis actus virtutis, & hoc vel maxime, quia ille actus requiritur, ex subordinatione voluntatis ad intellectum, quatenus cum sit potentia ceca, nequit agere nisi in obiectum propositum per intellectum.

Obiicitur Plato in prædicto Dialogo & Philosophus *Ethic. 12* ait legem esse sententiam ac opinionem multitudinis, & Cicero dicit eam esse rectam rationem ac prudentiam.

Respondet has auctoritates debere intelligi causaliter ac diuine scilicet nec Aduersarij ipsi dicunt legem esse sententiam aut opinionem legislatoris, vnde mirum est cum opponant hæc loca.

Obiicitur secundo lex dirigit, illuminat, instruit: sed hoc spectat ad intellectum.

Respondet legem hoc facere obiectiue, quatenus si cognosceretur lex, non sciret aliquis ad quid obligaretur: sic autem posset hæc facere quamuis non spectaret ad intellectum. Vnde negatur minor.

Quæres in quonam actu voluntatis consistat lex.

Respondet in illo quo sub terminatione penæ vult aliquid fieri à subditis vniuersaliter, tendens in bonum commune, capiendo tamen penam non formaliter prout dicit ordinem ad culpam, sed potius materialiter, vt est malum indelectabile aut inutile.

QVÆSTIO V.

Quibus præcipi possit lege humana.

28 *Supponendum primo* contra Luth. C. luitum & alios Hæreticos, qui cum humanis legibus ab ea viuendi licentia, quam sibi usurpare volbant, coercerentur, vt eos impedimento experirent, in fides Christianos quales se præferebant, humanam potestatem nihil proflus auctoritatis habere docebant, nihil ea doctrina absurdius videri posse, quid enim magis ridiculum quam si

Lex humana consistit in actu voluntatis.

contra